

בין העיתונות היומית לבין צה"ל, לפי רשאיית הצנזורה לפסול, לפי הבנתה, ידי עות ומאמרים גם ללא עילה ביטחונית, לשווא ניסה שוקן לשכנע את הצנזור להחליט את המאמר לפירסום.

הצנזור התעקש, לדבריו, המאמר פוגע במוראל של צה"ל, ולכן אסור לפרסמו. שוקן ניסה להסביר לצנזור כי הפסילה לא תועיל, שכן ניתן תמיד לפנות לבג"ץ, וכי הנסיון הראה כי הפעלת הצנזורה אינה מונעת פירסום, כל עוד קיימת עיתונות חופשית והעולם הזה. הצנזור עמד בשלו, שוקן החליט להסתכן.

איך ערך הכסף. בבוקר היום החמישי, יום הופעת המאמר, כבר הוזמן שוקן, יחד עם העורך האחראי של הארץ, גידעון סאמט, להופיע בפני בית-הדין של העיתון נות לענייני צנזורה. אב בית-הדין, עורך הדין יהושע רוטנשטרייך, היה תקיף בידו, תר, תבע לסגור את הארץ ליום אחד, ולקנסו בעשרת אלפים לירות. הצנזור עצי, מן, שהופיע בבית-הדין, היה רגוע יותר, הסתפק בקנס של כמה אלפי לירות. יתכן כי הצנזור חשש שעונש כבד יגיע את הארץ לפנות לבג"ץ, שיגרור עימו פירסום נוסף ורב יותר לביקורת על הרמטכ"ל.

סופו של דבר: בית-הדין הסתפק בקניסת הקרן בסכום של 4000 לירות. הפטר עורך המאמרים הראשיים ביומון, ד"ר שלמה ("פולס") גרוס: "לפני כמה שנים קיבלנו בעד דבר כזה 2000 לירות קנס. הספיק איבד את ערכו".

בנקאות החת ועונשו

חת לא חת והנגיד לא הגיד

כאשר הודיע המפקח על הבנקים, ד"ר מאיר חת (מתחרו עם חטא) בטלוויזיה, כי הגיש את התפטרותו לנגיד בנק ישראל, כיוון שמצפוננו מכתוב לו כי מי שאחראי לנושא בו מתגלית מכשלה, חייב להתפטר, היתה זאת סטירת-לחי פומבית למתעב וזכר, נגיד בנק ישראל.

מזה כמה שבועות טוען וזכר כי האחריות אינה חלה עליו, כי הוא היה בסדר, וכי גם אם נעשו שיגיונות, אין זו סיבה להתפטרות. או, כדבריו: "לא שמעתי על נגיד בנק מלכתחילה שהתפטר בגלל התמוטטות בנקים".

"מעשי הנגיד". הופעתו של מאיר חת לא הותירה לנגיד אפשרויות רבות. היא הכריחה את הנגיד להצהיר, ראשית כל, כי גם הוא שוקל התפטרות — אם כי בעתיד הרחוק. שנית, היה הנגיד חייב עתה לשנות את הקו: אם קודם חשב כי על-ידי החלפתו של חת ייטב וזעם הציבור, הרי עתה הופעת חת לכך כי כל פרישה של חת חייבת לגרום אחריה פרישה של הנגיד עצמו. מכאן שאם ברצונו להמשיך במשרה, עליו לדאוג כי גם חת יישאר בתפקידו.

הקרע בין חת לזנבר התגלה מן הרגע הראשון של הפרשה. סימן בולט לכך נמצא בפרוטוקול החקירה של יהושע בן-ציון, מנכ"ל בנק ארץ-ישראל-בריטניה, לשעבר. בן-ציון נחקר על-ידי צוות של בנק ישראל והמשיטרה, שכלל את הנגיד ומאיר חת. במהלך החקירה טען בן-ציון כי הפיקדון בבנק השווייצרי היה גפרע ב"מערך, לולא מעשי הנגיד.

ד"ר חת: מה מונע את פירעון החובות היום, לאור מה שאחזה מכנה, "מעשי הנגיד".

זנבר (חת): מדוע אתה אומר "מעשי הנגיד" תאמר, "מעשי הממשלה"? אינך צריך לומר כפי שהוא אומר.

חת עצמו, לפני שטען בטלוויזיה, תבע החל בשנת 1970 לסגור את הבנק. הוא לא אמר זאת, אך ודאי שהיה זה הנגיד שלא שמע כל השנים מאז לדברי המפקח שלו. בנק לכן, הנגיד הוא שהורה להפקיד 30 מיליון מארק, ועוד 10 מיליון פרנק צרפתי, מכספי המדינה בבנק האנגלי הקי שור בבנק הישראלי, הוראה שגרמה לי-סטרטגיה. חת, מצד אחד טוען המדפק על הבנקים כל העת כי הבנק מונע לפורענות ויש לסגרו, ובאותו זמן מביע הנגיד את אמונו בבנק על-ידי הפקדות כבדות של מטבע ממשלתי בו. על הפקדות אלה לא ידע חת, וגולילוי היו סטירת-לחי לחת ולחווית-הדעת שהגיש.

הופעות חת וזנבר בטלוויזיה הבהירו דבר אחד: חת תבע כל העת לפעול נגד הבנק, והנגיד לא שמע לו. חת, "היקף" ההגון הגיש התפטרות. וזכר ה"הונגרי" החמקמק מנפתל.

שערוריה פרלמנטרית:

חבר הכנסת שהיה מעורב בתאונה טוען: אי-אפשר לתבוע אותי לדין מפני שהנסיעה היתה "במילוי חפיקי"

ד"ר שעה היתה שעתי-צהריים, ערב ראש-השנה. הכל מיהרו הביתה, לחג המורה לפסנתר דפנה פריימן נהגה מתל"אביב לרמת-אביב. היא ראתה לפניו אור ירוק ברמזור, לחצה על הדוושה, אולם המכונית שלפניה נעצרה. דפנה, שנהגה במכונית אביה, עורר-הדין גבריאל מאיר, הספיקה לעצור פיתאומית. אך האוטובוס של אגד, שנסע מאחוריה, לא הספיק, הוא נכנס למכוניתה של המורה, בת ה-21. המכונית התהפכה, נהגת אושי פוה באי-כילוב.

זה היה לפני שמונה שנים. תאונה רגילה, שגררה אחריה תביעה מישפטית. אך כי

בכתב-ידו: אין זכות לערער. כל זה לא היה שווה יותר מכלוניקה רגילה בעיתון, לולא אירע בתיק זה עוד משהו — משהו שאין לו תקדים במדינת-ישראל, ואולי בכל מישטר דמוקרטי אחר בעולם.

במכונית שנעצרה ראשונה לייד הרמי זור, ושאלו גרמה בכך לתאונה, נהג חבר הכנסת מיכאל חזני. בתיק הוא מופיע כנתבע מס' 2. את הכבוד להיות נתבע מס' 1 העניקה התובעת לקואופרטיב אגד, כאשר הגיע תורו של חזני להגיש כתב-הגנה בתיק המחוזי, הסתמך על טענה שעוריינית, שהיתה צריכה לחולל סערה

ח"כ מיכאל חזני חסינות לדו? ?

בדרך-כלל לבקש את ביטול החסינות. אך במקרים המורים, כשאדם נהרג או נפצע קשה, תבע את הביטול. במקרים האלה, — שבשנים מהם היו מעורבים משה דיין ומרדכי סורקיס — הקפידו ה"כים הנאשמים לתמוך בבקשה לבטל

לח"כ מותר הנבל?

את החסינות, שמה יתעורר הרושם שהם רוצים להתחמק מאחריות לתאונה המורה בשל החסינות, שהעונקה להם למטרות אחרות לגמרי.

אולם חסינות זו נוגעת רק למישפטים פליליים. שום דבר אינו מונע מאזרח להגיש נגד ח"כ תביעה אזרחית על פני צוים, גם בגלל תאונה.

כאשר קם חזני ותבע לעצמו חסינות, בתיק אזרחי, הוא לא התכוון לסעיף הזה, אלא לסעיף המעניק חסינות מסוג אחר.

מותר להרוג

חוק החסינות פותח בסעיף, שנועד להגן על נבחרים מכל פגיעה בו מצד השליטון, או מצד אחר, העלול למונע ממנו את מילוי תפקידו הדמוקרטי. לכן אומר הסעיף:

1. (א) חבר-הכנסת לא יישא באחריות פלילית או אזרחית, ויהיה חסין בפני כל פעולה מישפטית, בשל הצי-בה, או בשל הבעת דיעה בעל-פה או בכתב, או בשל מעשה שטעה, בכנסת או מחוצה לה, אם היו החצבעה, הבעת הדיעה או המעשה במילוי תפקידו, או למען מילוי תפקידו, כחבר-הכנסת.

מי שניסח סעיף זה, חשב על ה"אפשרות שמישהו ינסה לתבוע לדין ח"כ על הוצאת דיבה הכלולה בנאום פוליטי, מנהיג אופוזיציוני כדי לסתום את פיו ולהפריע לו במילוי התפקיד.

אולם איש לא חלם שאי-פעם ינסה ח"כ כלשהו להשתמש בסעיף זה כדי להתחמק מאחריות לתאונה.

מבחינה מישפטית, הטענה היא כימעט אבסורדית. לפי אותו היגיון, יכול ח"כ לדרוס בני-אדם למוות בשעה שהוא נוסע "במילוי תפקידו". הוא יכול להבריח מטבע או לזייף צ'קים, כדי לממן את מילפגתו "במילוי תפקידו". אין גבול לטענה, והיא מגוחכת בעליל.

אך לא זה העיקר. השערוריה היא שהחבר-הכנסת בכלל, וחבר-כנסת דתי בפרט, והחבר-כנסת שכיהן כשרהסעד על-אחתי-היכנסה, מעז בכלל לטעון שמותר לו לגרום לתאונות, "במילוי תפקידו" — ולהתחמק בצורה זו מכל אחריות פלילית ואזרחית, מוסרית ותומרית.

בארץ — אילו התפרסמה ברבים, פרקליטו, עורר-הדין יוסף שלוש, ביקש לדחות את התביעה על הסף, "וזאת מטעמי חסינות".

נימק הפרקליט: "המבקש הוא שר בממשלת-ישראל וחבר-כנסת. לאור מעמדו זה, ובתוקף תפקידו, יטען המבקש לחי-סינות".

בכתב-ההגנה שלו, פירט הפרקליט טענה זו: "הנתבע מס' 1 היה בכל עת וזמן, הצריכים לתביעה זו — שר בממשלת-ישראל וחבר-כנסת. בעת אירוע התאונה, נשוא התביעה, נסע הנתבע במסגרת מילוי תפקידו, ולמען מילוי תפקידו".

כלומר: מיכאל חזני אינו חייב לשלם נזיקים למי שנפגע בגללו בתאונה (אם ייצא אשם בכך) מפני שנהג במכוניתו תוך מילוי תפקידו כשר וכחבר-כנסת. בניגוד לרושם המתקבל מן הכתוב, נת'מנה חזני כשר רק בספטמבר 1970, ארבע שנים אחרי התאונה. הדברים מתייחסים, איפוא, למילוי תפקידו כחבר-כנסת רגיל.

גם דיין

וסורקיס

כדי להבין את מלוא ממדי השערוריה הכלולה בטענה זו, יש להבין את פירושה של חסינות חברי-הכנסת (והשרים) — נושא שלגביו שוררת בורות רבה בציבור, וגם בעיתונות.

חבר-כנסת נהנה מ"שני סוגים של חסינות, המתבססים על שני סעיפים שונים בחוק חסינות חברי-הכנסת משנת 1951. החסינות הרגילה נובעת מסעיף 4. ה"קובע כי "חבר-הכנסת לא יובא לדין פלילי בשל אשמה על עבירה שנעברה בזמן היותו חבר-כנסת, או לפני שהיה לחבר הכנסת, אלא לאחר שניטלה ממנו החסינות לגבי האשמה הנדונה... חבר הכנסת שניטלה ממנו החסינות לגבי אשמה מסוימת, דינו... כדין כל אדם".

הלחן קובע החוק כיצד ניטלת חסינות: על היועץ המישפטי לפנות ליושבי-ראש הכנסת, ועדתי-הכנסת תדון בבקשה, ואם המליצה על הביטול — תחליט על כך האמליאה.

עד כה טיפלו בכל המיקרים, בהם היה חבר-כנסת מעורב בתאונה, לפי סעיף זה. אם סבר היועץ המישפטי שהמיקרה הוא פעוט-ערך, שלא נגרם נזק או ש"הצדדים השתוו על הפיצוי — לא טרה

תיק המישפט הזה חבויה אחת השערוריות הפרלמנטריות הגדולות בתולדות ישראל. התנהגותה של הנהגת עצמה היתה תמוהה למדי.

בדרך כלל, ממחר נפגע בתאונה להגיש תביעה פלילית. אולם לדפנה פרידמן היה זמן — הרבה מאוד זמן.

היא הניחה לשבע שנים תמימות לחלוף, רק ברגע האחרון ממש, כאשר נוכחה לדעת כי תביעתה עומדת להתיישן (בתום שבע שנים מיום המיקרה), נחפזה להגיש תביעה בבית-המשפט השלום. הסכום ה"נדרש: 6000 ל"י פיצויים לעצמה על "סבל, שכיבה חודש במיטה והגבלת פעולותיה". ו-4000 ל"י נזקים למכונית.

אבל סכום זה לא סיפק את בת עורר-הדין. אחרי שהתביעה החלה להתברר בי-בית-המשפט השלום, המוסמך לדון בי-סכום קטן זה, נזכרה לפתע שנגרמו לה נזקים הרבה יותר גדולים — פי 17.

לכן הגישה בקשה לבית-המשפט לתקן את התביעה שנקבתה "בחופזו". דרישה תיה הפעם: טיפול רפואי והתעמלות עד יום הגשת התביעה — 1000 ל"י, שטר עוררת בסך 150 ל"י לחודש; הפסד השר תכרות בסך 200 ל"י לחודש; טיפול רפואי בעתיד — 5000 ל"י שטר עוררת ל-40 השנים הבאות בסך 250 ל"י לחודש; הפסד השתכרות במשך 35 השנים הקרובות לפי 400 ל"י לחודש; כאב וסבל ואובדן הנאות החיים — 20 אלף ל"י. כל זה מפני של

דבריה לקחה בנקע והזות חולייה בצווארה, שהגבילה את יכולתה להניע את הצוואר, וקיפחה את כושרה לעבוד. מומחה לנוירור-כירורגיה קבע לה נכות של 19%.

כל זה, יחד עם הוצאות תיקון המכונית, שלא השתנו, הסתכס ב-174.600 ל"י.

את הסכום דרשה משני נתבעים: האיש שנהג במכונית שלפניה, וקואופרטיב אגד, בעל האוטובוס שנסע מאחוריה.

מאחר שאין בי-תימישפט השלום מוס"מך לדון בסכום כה גבוה, ביקשה דפנה להעביר את המישפט לבית-המשפט המ"חזוי. שופט השלום נעתר. אך השופט המחוזי, שלמה הלמוט לובנברג, סבר אתי-רת. הוא פיקס בתוס-ליבה של התובעת, שלא תבע את פיצוייה במשך שבע שנים, ושלאחר מכן טענה בהערכתם ביחס של 17%. הוא החזיר את התיק לבית-המשפט השלום, ואסר על התובעת לתבוע יותר מ-10 אלפי הלירות שתבעה בתחילה. מי-חחת להחלטה המנומקת רשם לובנברג